

بنیاد خیریه خواجه نصیرالدین طوسی

بودجه ریزی و بودجه نویسی در روستا

فصل سوم: آنالیز هزینه

❖ آنالیز هزینه به تفکیک سرفصل ها و ماده های آن

آنالیز هزینه به تفکیک سرفصل ها و ماده های آن هزینه در معنای لغوی خود یعنی؛ بهاء، خرج، خسارت، قیمت، ارزش. و در اصطلاح اقتصاد نظری عبارت است از؛ مجموع پرداخت هایی است که یک واحد تولیدی برای سرمایه، زمین، کار و نیز مدیریت به عمل می آورد. این پرداخت ها به شکل بهره، اجاره، دستمزد و حقوق است.

۱-۳- هزینه ها و مراحل انجام آن

ماده «۱»: هزینه عبارت از؛ پرداخت هایی است که بطور قطعی به ذی نفع در قبال تعهد یا تحت عنوان کمک یا عنوان مشابه با رعایت قوانین و مقررات مربوط صورت می گیرد.

البته انجام هزینه در دستگاه های دولتی پس از طی مراحل صورت می گیرد که به مراحل انجام هزینه یا مراحل خرج موسوم است. به عبارت ساده تر از زمانی که برای خرید کالا یا انجام خدمتی اقدام می شود تا زمانی که بهای کالا یا خدمت خریداری شده پرداخت می گردد دارای مراحل است که باید صورت بگیرد که هر یک دارای مدارک مثبتی است که انجام خرج را اثبات می نماید.

ماده «۲»: پرداخت هزینه ها به ترتیب پس از طی مراحل تشخیص و تأمین اعتبار و تعهد و تسجیل و حواله و با اعمال نظارت مالی بعمل خواهد آمد.

۱-۱-۳- مرحله تشخیص هزینه

براساس ماده ۵۲ ق.م.ع تشخیص یکی از مراحل خرج است که اختیار و مسئولیت آن به عهده وزیر یا رئیس مؤسسه و یا افراد مجاز از طرف آن‌ها می باشد «ماده ۵۳ ق.م.ع»^۱ و فرایندی است که طی آن مقام مجاز در خصوص انتخاب کالا و خدمات و یا سایر پرداخت‌ها تصمیم می‌گیرد. تصمیمی که بایستی بر مبنای تشخیص صحیح و درست و جهت نیل به اهداف سازمانی صورت پذیرد.

ماده «۳»: تشخیص، عبارت است از تعیین و انتخاب کالا و خدمات و سایر پرداخت‌هایی که تحصیل یا انجام آن‌ها برای نیل به اجرای برنامه‌های دستگاه‌های اجرایی ضروری است.

۲-۱-۳- مرحله تأمین اعتبار

بایستی عنوان نمود که اعتبار، وجه نبوده و همواره یادآوری نمود که این اشتباه در محاوره و مکاتبات صورت نگیرد. چرا که امکان دارد تمام اعتبار به نقدینگی تبدیل نشود و فقط یک اجازه قانونی است که مجلس شورای اسلامی به دولت و سازمان‌های تابعه می‌دهد تا وجوهی را برای نیل به اهداف و اجرای برنامه‌های مصوب خود مصرف نماید. از طرفی در ماده ۵۳ ق.م.ع پرداخت براساس اعتبار مصوب عنوان گردیده ولی در حین انجام امور هزینه بر اساس اعتبارات تخصیص یافته مجاز اعلام شده است و در آخر بایستی عنوان نمود وجود اعتبار به خودی خود ایجاد حق نمی‌نماید و استفاده از اعتبارات بایستی با رعایت قوانین و مقررات انجام شود. بنابراین تعریف اعتبار برابر ماده ۷ ق.م.ع عبارت است از «مبلغی که برای مصرف و یا مصارف معین به منظور نیل به اهداف و اجرای برنامه‌های دولت به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.» و تأمین اعتبار نیز براساس ماده ۱۸ ق.م.ع «عبارت است از اختصاص دادن تمام یا قسمتی از اعتبار مصوب برای هزینه معین».

۳-۱-۳- مرحله تعهد

مرحله دیگر قبل از انجام هزینه در دستگاه‌های دولتی که از بودجه عمومی کشور استفاده می‌کنند تعهد است که بر اساس تعریف ماده ۱۹ قانون محاسبات عمومی عبارت است از ایجاد دین بر ذمه دولت ناشی از:

- تحویل کالا یا انجام خدمت
  - اجرای قراردادهایی که با رعایت مقررات منعقد شده باشد.
  - احکام صادر شده از مراجع قانونی و ذی صلاح
  - پیوستن به قراردادهای بین‌المللی و عضویت در سازمان‌ها یا مجامع بین‌المللی با اجازه قانون
- بدیهی است تحویل کالا در صورتی که موضوع هزینه خرید کالا باشد با صدور قبض انبار یا صورت جلسه تحویل کالا قابل اثبات است و انجام دادن خدمت نیز با صورت جلسه انجام کار یا صورت مقادیر کارهای انجام شده در طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی می‌تواند دستگاه اجرایی را متعهد به پرداخت بدهی ناشی از آن نماید. و در صورت نبود بند «ب» نیز انعقاد قرارداد بخودی خود ایجاد تعهد نمی‌نماید و نوعی بدهی احتمالی ایجاد می‌کند بلکه اجرای آن است که دستگاه را متعهد به پرداخت و بدهی احتمالی را به بدهی قطعی تبدیل می‌نماید.

در مورد بند «ج» بایستی عنوان نمود که هر نوع اقامه دعوی در دادگاه صالحه که منجر به صدور رأی به نفع شاکی گردد و دستگاه دولتی را محکوم به پرداخت مبلغ مندرج در حکم بنماید، به مرض صدور حکم معادل مبلغ مذکور ایجاد این بر ذمه دستگاه دولتی شود و بایستی نسبت به پرداخت آن اقدام گردد.

۴-۱-۳- مرحله تسجیل

مرحله دیگری از مراحل خرج است که اختیار و مسئولیت آن بعهدده رئیس دستگاه اجرایی است و براساس آن میزان بدهی قابل پرداخت به ذی نفعان اثبات می گردد و چنانچه اسناد و مدارک مثبتی ای به دلایلی کافی نبوده و ناقص باشد تسجیل صورت نگرفته و هزینه محقق نگردیده، لذا عمل پرداخت به صورت غیرقطعی و علی الحساب انجام خواهد شد که براساس ماده ۲۰ قانون محاسبات عمومی تعریف آن عبارت است از تعیین میزان بدهی قابل پرداخت به موجب اسناد و مدارک اثبات کننده بدهی.

۵-۱-۳- صدور حواله

براساس مفاد ماده ۲۱ ق.م.ع. حواله اجازه ای است که کتباً وسیله مقامات وزارتخانه یا مؤسسه دولتی یا شرکت دولتی و یا دستگاه اجرایی محلی و یا نهادهای عمومی غیردولتی و یا سایر دستگاه های اجرایی برای تادیه تعهدات و بدهی های قابل پرداخت از محل اعتبار مربوطه عهده ذی حساب در وجه ذینفع صادر می شود. و همان طور که در تعریف آن مشخص است دارای سه رکن اصلی بوده، اول دستگاه اجرایی که نماینده آن مقام مجاز وزارتخانه و طرف دوم طلبکار یا ذی نفع و طرف سوم نیز ذی حساب که وظیفه نظارت و بررسی و نهایتاً پرداخت به عهده او گزارده شده است که با تأکیدی که در متن ماده ۲۱ قانون گذار نموده است مرحله صدور حواله بایستی کتبی و نه شفاهی صورت پذیرد.

۶-۱-۳- مرحله نظارت مالی

پس از انجام مراحل پنجگانه قبل از انجام هزینه به ترتیب تشخیص، تأمین اعتبار، تعهد، تسجیل و صدور حواله به ششمین مرحله یعنی نظارت مالی می رسیم که به بیان ساده ولی تطبیق پرداخت ها با قوانین و مقررات مالی حاکم بر مصرف وجوه دولتی اطلاق می گردد. همانطور که قبلاً توضیح داده شد پرداخت های دستگاه های اجرایی باید در حدود اعتبارات مصوب تخصیص یافته و به موجب قانون صورت گیرد. بنابراین شرط اصلی و لازمه برای انجام هزینه ها و جود اعتبارات مصوب تخصیص یافته و رعایت قوانین و مقررات مربوط می باشد که این نظارت مالی ششمین مرحله از انجام هزینه است اعمال می گردد. به عبارتی براساس مواد ۳۱ و ۹۰ و ۹۱ ق.م.ع که اعمال نظارت مالی را بر عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی محول نمود، به نوعی نظارت ضمن خرج را پس از ابلاغ بودجه مصوب و در مرحله هزینه کردن اعتبارات انجام می گردد. و این بُعد از نظارت با تعیین ذی حساب به عنوان نماینده وزارتخانه مذکور به اجرا در می آید و عمدتاً از طریق تأمین اعتبار تطبیق پرداخت ها یا قوانین و مقررات، درخواست وجه و در صورت لزوم واخواهی اسناد خلاف عملی می گردد.

البته نظارت مالی دارای فرم خاص نبوده و از ابتدای شروع مراحل خرج آغاز و مورد رسیدگی قرار می گیرد تا زمانی که سند هزینه تنظیم و توسط مسئولین مربوطه تأیید و جهت بررسی و امضاء به ذی حساب یا معاون او تحویل داده

می شود که حاکی از انجام تمامی مراحل قبل بوده و خلاصه ای از اطلاعات مربوط به مراحل تشخیص، تأمین اعتبار، تعهد، تسجیل و صدور حواله در آن قید گردیده و در صورت تأیید ذی حساب یا معاون او و عدم مغایرت با قوانین و مقررات مرحله نظارت مالی نیز محقق یافته است و پس از سند تنظیمی به امضاء گیرنده وجه که آخرین مرحله از انجام هزینه و خرج می باشد رسیده است.

۲-۳- طبقه بندی هزینه به تفکیک سرفصل ها و موارد آن

در طبقه بندی هزینه که از سال ۱۳۸۱ در قانون بودجه کل کشور لحاظ می گردد مصارف بودجه به دو بخش زیر تفکیک گردیده است:

۱-۲-۳- طبقه بندی اعتبارات هزینه ای

در حال حاضر باتوجه به قوانین بودجه سالیانه کل کشور اعتبارات برحسب فصول هفت گانه در قالب برنامه ها پیش بینی و تصویب و در فواصل چندماهه در طول سال توسط کمیته تخصیص به دستگاه های اجرایی اختصاص داده می شود و واحدهای مالی پس از ثبت اعتبارات در دفاتر ثبت به انجام هزینه براساس قوانین و مقررات براساس جداول مربوطه اقدام و مانده مصرف نشود، این اعتبارات همواره معین می باشد.

۱-۱-۲-۳- فصل اول- جبران خدمت کارکنان

کلیه پرداخت ها به کارکنان که در ازای خدمت آنان و در وجه نیل به اهداف دستگاه اجرایی در چارچوب قوانین و مقررات به مصرف می رسد شامل حقوق و مزایای کارکنان رسمی، پیمانی و قراردادی، اضافه کاری، عایله مندی، هزینه های ملبوس کارکنان، پاداش آخرسال «عیدی»، پاداش حسن خدمت، ذخیره مرخصی پایان خدمت، فوق العاده ها از قبیل شغل، مخصوص، سختی کار، بدی آب و هوا، تفاوت تطبیق، محدودیت از تسهیلات زندگی، محل خدمت، حق سرپرستی و سایر هزینه های مشابه.

۲-۱-۲-۳- فصل دوم- استفاده از کالاها و خدمات

شامل آن هزینه هایی که مصروف مأموریت، نقل و انتقال کارکنان، تعمیر و نگهداری، ارتباطات، تهیه مواد و تدارکات، سوخت، آب، برق، گاز، تلفن، اینترنت، حمل و نقل، مواد مصرف شدنی، رنگ آمیزی و تعمیرات جزئی ساختمان، خودرو و وسایط نقلیه موتوری، میز و صندلی، لوازم صوتی و تصویری، رایانه و سایر وسایل اداری، تصویربرداری، عکاسی، تشریفات، هزینه های قضایی، مشاوره، هزینه های بانکی از قبیل کارمزد خرید دسته چک، سفته و...

۳-۱-۲-۳- فصل سوم- هزینه های اموال و دارایی ها

شامل آن دسته هزینه های ایجاد شده در بخش عمومی دولت از قبل سود و کارمزد وام های دریافتی، سود اوراق مشارکت، سود اوراق بهادار، سود اسناد خزانه، اجاره و کرایه دارایی های ثابت که در تملک استفاده کننده قرار دارد.

۴-۱-۲-۳- فصل چهارم- یارانه

یارانه آن دسته از هزینه‌هایی است که دولت جهت کمک زیان شرکت‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، پرداخت مابه تفاوت قیمت کالا، هزینه‌های یک جانبه بدون معوض به بنگاه‌های دولتی و خصوصی و دستگاه‌های اجرایی در چهارچوب مقررات پرداخت می‌نماید.

۵-۱-۲-۳- فصل پنجم- کمک‌های بلاعوض

هزینه‌های این فصل از اعتبارات دولتی شامل کمک‌های بلاعوض به دولت‌های خارجی و سازمان‌های بین‌المللی سایر سطوح دولتی و غیردولتی که به صورت نقدی و جنسی و یا خدمات فنی و اجرایی توسط یک واحد دولتی به واحدهای دیگر دولتی و خصوصی پرداخت می‌شود. سرانه دانش‌آموزان کمک به سینماگران جوان و هیأت‌های ورزشی، کمک‌های بلاعوض نظامی به کشورها، کمک‌های اضطراری دولت در سوانح طبیعی، کمک‌های بلاعوض به صندوق‌های بازنشستگی و سایر هزینه‌های مشابه.

۶-۱-۲-۳- فصل ششم- رفاه اجتماعی

آن دسته از هزینه‌هایی است که در جهت حمایت از کل جامعه یا بخش‌های خاص در چهارچوب قوانین و مقررات به مصرف مؤسسه از جمله حق بیمه، کمک‌رفاهی به کارکنان دولت و افراد خاص «دانش‌آموزان، دانشجویان، بازنشستگان و ایثارگران» می‌رسد.

۷-۱-۲-۳- فصل هفتم- سایر هزینه‌ها

پرداخت‌های انتقالی خاص به مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار به شکل نقد، حق عضویت، حق اشتراک، عوارض جانبی «مانند عوارض شهرداری»، جرائم و سایر هزینه‌های دادگاه‌ها، بازخرید خدمت، دیوان بلامحل «موضوع ماده ۸ ق.م.ع» و کلیه هزینه‌هایی که در دسته‌بندی‌های دیگر نمی‌توان آن‌ها را جا داد.

۲-۲-۳- طبقه بندی اقتصادی هزینه‌ها برحسب فصول و اجزای آن

در سیستم‌های حسابداری چه دولتی و غیردولتی هرچه دقت بر کمیت‌های مقداری هزینه‌ها افزایش یابد، برآورد هزینه‌ها و پیش‌بینی بودجه مؤسسات نیز دقیق‌تر و ساماندهی آن‌ها آسان‌تر خواهد بود که به شرح جدول زیر درج می‌گردد.

جدول ۱۰. طبقه بندی اقتصادی هزینه های دولت برحسب فصول هزینه و اجزای آن

شماره طبقه بندی	عنوان
۱۰۰۰۰	فصل اول- جبران خدمت کارکنان
۱۰۱۰۰	حقوق و دستمزد
۱۰۱۰۱	حقوق و دستمزد کارکنان رسمی
۱۰۱۰۲	حقوق و دستمزد کارکنان غیررسمی
۱۰۱۰۳	حقوق و دستمزد کارگران مشمول قانون کار و تأمین اجتماعی
۱۰۱۰۴	حقوق و دستمزد کارکنان خارجی
۱۰۱۰۵	حقوق و دستمزد ایام مرخصی های استفاده نشده شاغلین و بازنشستگان
۱۰۱۰۶	حق التدریس در مؤسسات آموزشی و پژوهشی
۱۰۱۰۷	حق التحقیق در مؤسسات آموزشی و پژوهشی
۱۰۱۹۹	سایر حقوق و دستمزد
۱۰۲۰۰	فوق العاده ها و مزایای شغل
۱۰۲۰۱	فوق العاده شغل
۱۰۲۰۲	فوق العاده مخصوص
۱۰۲۰۳	فوق العاده سختی شرایط محیط کار
۱۰۲۰۴	فوق العاده بدی آب و هوا
۱۰۲۰۵	تفاوت تطبیق
۱۰۲۰۶	فوق العاده محرومیت از تسهیلات زندگی
۱۰۲۰۷	فوق العاده محل خدمت
۱۰۲۰۸	فوق العاده اشتغال خارج از کشور
۱۰۲۰۹	کمک هزینه عائله مندی
۱۰۲۱۰	کمک هزینه اولاد
۱۰۲۱۱	حق سرپرستی

شماره طبقه بندی	عنوان
۱۰۲۱۲	همطرازی
۱۰۲۱۳	حق جذب
۱۰۲۱۴	فوق العاده جذب مناطق محروم
۱۰۲۱۵	اضافه کار و حق کشیک
۱۰۲۱۶	پاداش طی سال کارکنان شاغل
۱۰۲۱۷	عیدی پایان سال کارکنان شاغل
۱۰۲۱۸	فوق العاده نوبت کاری
۱۰۲۱۹	حق محرومیت از مطب
۱۰۲۲۰	حق مسکن
۱۰۲۲۱	کمک های جنسی و غیرنقدی به کارکنان «به عنوان قسمتی از حقوق و مزایای قانونی آنان»
۱۰۲۲۲	فوق العاده ویژه
۱۰۲۹۹	سایر مزایا و فوق العاده های کارکنان شاغل
۲۰۰۰۰	فصل دوم- استفاده از کالاها و خدمات
۲۰۱۰۰	مأموریت و نقل و انتقال کارکنان
۲۰۱۰۱	هزینه سفر
۲۰۱۰۲	فوق العاده مأموریت
۲۰۱۰۳	کرایه وسایل نقلیه
۲۰۱۰۴	بهای بلیط مسافرت
۲۰۱۰۵	هزینه نقل و مکان
۲۰۱۰۶	عوارض خروج از کشور
۲۰۱۰۷	هزینه صدور و تمدید گذرنامه
۲۰۱۹۹	سایر هزینه های مأموریت و نقل مکان

شماره طبقه بندی	عنوان
۲۰۲۰۰	حمل و نقل و ارتباطات
۲۰۲۰۱	حمل کالا و ائانه دولتی
۲۰۲۰۲	بیمه کالا
۲۰۲۰۳	حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی «حقوق ورودی»
۲۰۲۰۴	حمل و نقل نامه ها و امانات پستی
۲۰۲۰۵	حق اشتراک صندوق های پستی در داخل و خارج از کشور
۲۰۲۰۶	تلفن و فکس
۲۰۲۰۷	اجاره خطوط مخابراتی و کانال های ماکروویو
۲۰۲۰۸	اینترنت
۲۰۲۹۹	سایر حمل و نقل و ارتباطات
۲۰۳۰۰	نگهداری و تعمیر دارایی های ثابت
۲۰۳۰۱	ساختمان و مستحقات
۲۰۳۰۲	ماشین آلات و تجهیزات «اعم از ساکن و متحرک»
۲۰۳۰۳	وسائط نقلیه
۲۰۳۹۹	سایر دارایی های ثابت
۲۰۴۰۰	نگهداری و تعمیر وسائل و تجهیزات اداری
۲۰۴۰۱	میز و صندلی و مبلمان
۲۰۴۰۲	ماشین حساب
۲۰۴۰۳	ماشین تحریر
۲۰۴۰۴	ماشین فتوکپی
۲۰۴۰۵	لوازم صوتی و تصویری
۲۰۴۰۶	لوازم سرمایش و گرمایش

شماره طبقه بندی	عنوان
۲۰۴۰۷	رایانه
۲۰۴۹۹	سایر وسایل اداری
۲۰۵۰۰	چاپ و خرید نشریات و مطبوعات
۲۰۵۰۱	چاپ نشریه و مطبوعات
۲۰۵۰۲	چاپ دفاتر و اوراق اداری
۲۰۵۰۳	چاپ آگهی های اداری
۲۰۵۰۴	خرید نشریات و مطبوعات
۲۰۵۰۵	خرید دفاتر و اوراق اداری
۲۰۵۹۹	سایر هزینه های چاپ و خرید نشریات و مطبوعات
۲۰۶۰۰	تصویربرداری و تبلیغات
۲۰۶۰۱	عکاسی
۲۰۶۰۲	فیلمبرداری
۲۰۶۰۳	هزینه خدمات تبلیغاتی مانند خطاطی و نقاشی
۲۰۶۰۴	آگهی های تبلیغاتی
۲۰۶۹۹	سایر هزینه های تبلیغاتی
۲۰۸۰۰	هزینه های قضائی، ثبتی و حقوقی
۲۰۸۰۱	حق الوکاله
۲۰۸۰۲	حق المشاوره
۲۰۸۰۳	هزینه های قضائی
۲۰۸۰۴	هزینه های ثبتی
۲۰۸۹۹	سایر هزینه های قضائی، ثبتی و حقوقی
۲۰۹۰۰	هزینه های بانکی

شماره طبقه بندی	عنوان
۲۰۹۰۱	خرید دسته چک
۲۰۹۰۲	خرید سفته
۲۰۹۰۳	هزینه انتقال وجوه
۲۰۹۰۴	نگهداری اسناد و اشیا قیمتی در بانکها
۲۰۹۹۹	سایر هزینه های بانکی
۲۱۰۰۰	آب و برق و سوخت مصرفی
۲۱۰۰۱	آب «آشامیدنی و تصفیه نشده» و یخ
۲۱۰۰۲	سوخت های فسیلی «نفت سفید، بنزین، گازوئیل، گاز، نفت کوره» «سوخت های خودرو و ماشین آلات ثابت و متحرک»
۲۱۰۰۳	برق روشنایی و صنعتی
۲۱۰۹۹	سایر هزینه های آب و برق و سوخت
۲۱۱۰۰	مواد و لوازم مصرف شدنی
۲۱۱۰۱	مصالح ساختمانی «گچ، آجر، سیمان، آهک،...»
۲۱۱۰۲	ابزار و یراق «کلید، قفل، دستگیره و...»
۲۱۱۰۳	لوازم سرویسهای بهداشتی «شیرآب، سیفون و...»
۲۱۱۰۴	مواد شوینده «صابون، مایع دستشویی، مایع ظرفشویی، پودرهای شوینده و...»
۲۱۱۰۵	لوازم یدکی «مربوط به وسائط نقلیه و ماشین آلات و تجهیزات»
۲۱۱۰۶	کاغذ و مقوا و لوازم التحریر
۲۱۱۰۷	مواد غذایی و مصرفی آبدارخانه
۲۱۱۰۸	مواد غذایی برای بیمارستان ها، زندانها و اردوگاه ها
۲۱۱۰۹	دارو و لوازم مصرفی پزشکی، دندانپزشکی و آزمایشگاه
۲۱۱۱۰	لوازم خواب و پوشاک
۲۱۱۹۹	سایر مواد و کالاهای مصرف نشدنی

شماره طبقه بندی	عنوان
۲۱۲۰۰	هزینه های مطالعاتی و تحقیقی
۲۱۲۰۱	حق التألیف
۲۱۲۰۲	حق ترجمه
۲۱۲۰۳	خرید کتاب، نشریات، نرم افزارهای رایانه ای، فیلم های ویدئویی و سایر لوازم و ابزار مشابه
۲۱۲۰۴	هزینه برگزاری سمینارها و جلسات سخنرانی و کارگاه های آموزشی
۲۱۲۹۹	سایر هزینه های مطالعاتی و پژوهشی
۲۱۳۰۰	حق الزحمه به اشخاص برای انجام خدمات قراردادی
۲۱۳۰۱	اجرای برنامه های آموزشی، مذهبی، فرهنگی و هنری
۲۱۳۰۲	شرکت در جلسات «حق حضور در جلسه»
۲۱۳۰۳	تعلیم فنون
۲۱۳۰۴	حق الزحمه پزشکی
۲۱۳۹۹	سایر
۲۱۴۰۰	حق عضویت
۲۱۴۰۱	حق عضویت در سازمان ها و مؤسسات بین المللی
۲۱۴۰۲	قراردادها و تعهدات دولت یا دستگاهها با مؤسسات خارجی (کمک-سهیمیه)
۲۱۵۰۰	وسائل و تجهیزات نظامی
۲۱۵۰۱	خرید وسایل و تجهیزات نظامی که در عملیات تدافعی و تهاجمی مورد استفاده قرار می گیرند «مانند سلاح و مهمات و هواپیمای جنگی»
۳۰۰۰۰	فصل سوم- هزینه های اموال و دارایی
۳۰۱۰۰	سود و کارمزد وام ها و تسهیلات بانکی
۳۰۱۰۱	سود و کارمزد وامهای داخلی
۳۰۱۰۲	سود و کارمزد وامهای خارجی
۳۰۱۰۳	سود اوراق مشارکت

شماره طبقه بندی	عنوان
۳۰۱۰۴	سود اسناد خزانه
۳۱۰۱۹۹	سود سایر اوراق بهادار
۳۰۲۰۰	اجاره و کرایه
۳۰۲۰۱	اجاره زمین و اراضی، حق الارض و بهره مالکانه
۳۰۲۰۲	اجاره ساختمان و سایر مستحدثات
۳۰۲۰۳	اجاره ماشین آلات و تجهیزات
۳۰۲۰۴	کرایه لوازم و ابزار مختلف
۴۰۰۰۰	فصل چهارم - یارانه
۴۰۱۰۰	کمک زیان شرکت های دولتی
۴۰۱۰۱	کمک زیان شرکت های دولتی
۴۰۲۰۰	پرداخت ما به التفاوت قیمت کالا
۴۰۲۰۱	یارانه کالاهای اساسی
۴۰۲۰۲	یارانه کود شیمیایی
۴۰۲۰۳	یارانه دارو
۴۰۲۹۹	سایر کالا و خدمات (مانند یارانه سود و کارمزد بانکی به اشخاص)
۴۰۳۰۰	پرداخت های انتقالی غیر سرمایه ای به شرکت های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۴۰۳۰۱	شرکت های دولتی (مانند کمک به آموزش های فنی و حرفه ای به کارکنان)
۴۰۳۰۲	مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۵۰۰۰۰	فصل پنجم - کمک های بلاعوض
۵۰۱۰۰	کمک های بلاعوض به دولت های خارجی
۵۰۱۰۱	سرمایه ای
۵۰۱۰۲	غیر سرمایه ای

شماره طبقه بندی	عنوان
۵۰۲۰۰	کمک بلاعوض به سازمان های بین المللی
۵۰۲۰۱	سرمایه ای
۵۰۲۰۲	غیر سرمایه ای
۵۰۳۰۰	کمک بلاعوض به سایر سطوح دولتی
۵۰۳۰۱	سرمایه ای
۵۰۳۰۲	غیر سرمایه ای
۵۰۴۰۰	کمک بلاعوض به سایر سطوح غیر دولتی
۵۰۴۰۱	سرمایه ای
۵۰۴۰۲	غیر سرمایه ای
۶۰۰۰۰	فصل ششم- رفاه اجتماعی
۶۰۱۰۰	حق بیمه
۶۰۱۰۱	بیمه اجتماعی کارکنان دولت (بیمه بازنشستگی)
۶۰۱۰۲	بیمه درمان کارمندان دولت (بیمه عمر و بیمه درمان و تکمیلی و صدمات ناشی از حادثه)
۶۰۱۰۳	بیمه درمان اقشار آسیب پذیر
۶۰۱۰۴	بیمه درمان روستائیان
۶۰۱۰۵	بیمه درمان خویش فرمایان
۶۰۱۰۶	بیمه اجتماعی کارگران
۶۰۱۰۷	بیمه اجتماعی نیازمندان
۶۰۱۰۸	بیمه اجتماعی روستائیان
۶۰۱۰۹	بیمه درمانی کارکنان نیروهای مسلح
۶۰۱۱۰	بیمه درمان ایثارگران
۶۰۱۱۱	بیمه درمان طلاب علوم دینی

شماره طبقه بندی	عنوان
۶۰۲۰۰	کمک های رفاهی کارمندان دولت
۶۰۲۰۱	کمک هزینه مواد غذایی و نگهداری رستوران
۶۰۲۰۲	کمک هزینه بیماری و زایمان
۶۰۲۰۳	کمک هزینه سرویس حمل و نقل
۶۰۲۰۴	کمک هزینه مهد کودک
۶۰۲۰۵	استرداد مخارج انجام شده توسط کارکنان برای کالا و خدماتی چون دارو، پزشکی، دندانپزشکی و صورتحساب بیمارستان
۶۰۲۰۶	پاداش پایان خدمت بازنشستگان
۶۰۲۰۷	کمک به حساب پس انداز کارکنان دولت
۶۰۲۰۸	کمک هزینه ازدواج و فوت کارکنان شاغل
۶۰۲۰۹	کمک هزینه برگزاری جشن ها و جوایز به فرزندان کارکنان شاغل و بازنشسته
۶۰۲۹۹	سایر کمکهای رفاهی کارمندان دولت «مانند هزینه مراقبت در منزل، ارائه خدمات داروئی، هزینه های تأمین آمبولانس، تأمین هزینه صندلی چرخدار، کمک به هزینه مسافرت های زیارتی و سیاحتی، اعطای کمکهای جنسی و غیرنقدی به مناسبت های خاص» «توسط سازمانهای حمایتی دولتی»
۶۰۳۰۰	کمکهای رفاهی گروههای خاص
۶۰۳۰۱	مستمری اقشار آسیب پذیر
۶۰۳۰۲	کمک به معلولین جسمی و ذهنی
۶۰۳۰۳	کمک به خانواده های ایثارگران و خانواده معظم شهدا
۶۰۳۰۴	پرداخت کمکهای موردی به اقشار آسیب پذیر و معلولین
۶۰۳۰۵	کمک به مراکز غیردولتی و خانواده ها برای نگهداری و توانبخشی معلولین و سالمندان
۶۰۳۰۶	کمک به رسیدگی و ساماندهی آسیب دیدگان اجتماعی
۶۰۳۰۷	کمک به پیشگیری از آسیب های اجتماعی
۶۰۳۹۹	سایر کمکهای رفاهی گروههای خاص «مانند مراقبت در منزل، ارائه خدمات داروئی، هزینه تأمین آمبولانس، تأمین هزینه صندلی چرخدار، کمکهای جنسی و نقدی به آنان حسب مورد»

شماره طبقه بندی	عنوان
۶۰۴۰۰	کمکهای رفاهی دانش آموزان و دانشجویان
۶۰۴۰۱	صندوق های رفاه دانشجویان
۶۰۴۰۲	کمک هزینه تغذیه دانشجویان، هنرجویان
۶۰۴۰۳	کمک هزینه رفت و آمد دانشجویان، هنرجویان
۶۰۴۰۴	کمک هزینه رفت و آمد دانش آموزان، هنرجویان
۶۰۴۰۵	هزینه های مربوط به اردوها و وسایل و تجهیزات و جوایز ورزشی و گردشهای علمی
۶۰۴۰۶	کمک هزینه تحصیلی
۶۰۴۰۷	کمک به تغذیه، پوشاک و لوازم التحریر مورد نیاز دانش آموزان مناطق محروم و دانش آموزان استثنائی
۶۰۵۹۹	سایر هزینه های رفاهی دانش آموزان و دانشجویان و هنرجویان
۶۰۵۰۰	کمک های رفاهی بازنشستگان
۶۰۵۰۱	حقوق وظیفه و مستمری بازنشستگان و موظفین
۶۰۵۰۲	حق عائله مندی و اولاد بازنشستگان و موظفین
۶۰۵۰۳	افزایش حق عائله مندی و اولاد بازنشستگان و موظفین ۶۰ سال و بالاتر و از کارافتادگان
۶۰۵۰۴	پرداخت بیمه درمان مکمل بازنشستگان لشکری و کشوری
۶۰۵۰۵	پرداخت حق بیمه عمر و حوادث بازنشستگان لشکری و کشوری
۶۰۵۰۶	کمک هزینه ازدواج و فوت بازنشستگان و فرزندان آنان
۶۰۵۹۹	سایر کمکهای رفاهی بازنشستگان «مانند هزینه مراقبت در منزل، ارائه خدمات دارویی، هزینه های تأمین آمبولانس، تأمین هزینه صندلی چرخدار، کمکهای جنسی و غیرنقدی به آنان، جوایز و لوایح تقدیر از آنان»
۶۰۶۰۰	کمکهای رفاهی ایثارگران
۶۰۶۰۱	اجرای قانون حالت اشتغال برای ایثارگران مشمول
۶۰۶۰۲	کمک به اشتغال خانواده های ایثارگران
۶۰۶۰۳	کمکهای موردی به خانواده های ایثارگران
۶۰۹۰۰	سایر هزینه های رفاه اجتماعی

شماره طبقه بندی	عنوان
۶۰۹۰۱	کمک هزینه ایام بیکاری، مرخصی دوران بارداری و زایمان
۶۰۹۰۲	هزینه کارکنان فوت شده شامل حمل جنازه، کفن و دفن و مراسم ترحیم
۶۰۹۰۳	کمک هزینه کاغذ، چاپ و صحافی «مانند پایان نامه تحصیلی دانشجویان و امثال آن»
۶۰۹۹۹	سایر هزینه های رفاهی
۷۰۰۰۰	فصل هفتم- سایر هزینه ها
۷۰۱۰۰	پرداخت های انتقالی به مؤسسات غیرانتفاعی عرضه کننده خدمات به خانوار
۷۰۲۰۰	کمک به مؤسسات حمایتی دولتی و غیردولتی به صورت موردی
۷۰۳۰۰	عوارض اجباری «مانند عوارض شهرداری»
۷۰۴۰۰	جرایمی که توسط یک واحد دولتی برای سطوح دیگر وضع می شود
۷۰۵۰۰	جرایم و عوارض دادگاه ها
۷۰۶۰۰	پرداخت های مربوط به جبران صدمات یا لطمات ناشی از سوانح طبیعی
۷۰۷۰۰	پرداخت به کارکنان غیرشاغل «حقوق آماده به خدمت ها در سالهای بودجه و سالهای قبل، حقوق ایام تعلیق مربوط به کارکنانی که به اتهام جرم از کاربر کنار شده و سپس از اتهام منتسبه برائت حاصل کرده اند»
۷۰۸۰۰	بازخرید سنوات خدمت
۷۰۹۰۰	پرداخت های جبرای درخصوص صدمات شخصی یا ملکی وارد آمده توسط واحدهای دولتی
۷۱۰۰۰	پرداخت های انتقالی سرمایه ای برای تأمین تمام یا بخشی از هزینه تملک دارایی های سرمایه ای
۷۱۱۰۰	پرداخت حق بیمه مربوط به خودرو، آتش سوزی، سرقت و سایر بیمه ها به شرکت های بیمه
۷۱۲۰۰	اعتباراتی که به غیر از بیمه عمر به صورت موردی به صورت کمک به مؤسسات عمومی یا اجرای طرح های سرمایه گذاری اعطا می شود «مانند کمک به شهرداری ها»
۷۱۳۰۰	پرداخت دیون
۷۱۴۰۰	بورسیه تحصیلی به دانشجویان جهت خدمت در سازمان بورس دهنده
۷۱۵۰۰	اهدای جوایز، سکه به مناسبت های خاص به اشخاص و تقدیر از آنان که رابطه استخدامی با دستگاه برگزار کننده ندارند

شماره طبقه بندی	عنوان
۷۱۹۰۰	سایر هزینه ها

(منبع: فرزيب، عليرضا، "نظام نوين بودجه ريزی در ايران"، صص ۱۲۶-۱۱۵)

۳-۲-۳- طبقه بندی وظیفه ای یا عملیاتی دولت

در طبقه بندی وظیفه ای یا عملیاتی وظایف دولت، نگهداری و بهره برداری، سرمایه گذاری و ارزش افزوده هر بخش معیار طبقه بندی برنامه های هر فصل قرار گرفته است و اعتبارات هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای بر حسب آن که عملیات برنامه ها، نگهداری و بهره برداری از ظرفیت ها (اعتبارات هزینه ای) یا ایجاد و توسعه ظرفیت ها (اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای) را شامل می شود طبقه بندی شده است. در برنامه چهارم توسعه اقتصادی نظام طبقه بندی عملیات دولت در چارچوبی مشتمل بر چهار امور و بیست و یک فصل حداقل شامل چهار برنامه و حداکثر هفده برنامه جمعاً ۱۸۸ برنامه طبقه بندی شده اند.^۲

سه برنامه مشترک در تمام فصول پیش بینی شده است که تحت عنوان:

- برنامه پژوهش های کاربردی
  - برنامه سیاست گذاری، مدیریت و نظارت فعالیت ها
  - برنامه کمک های فنی و اعتباری به بخش خصوصی و تعاونی
- عناوین امور و فصول به شرح زیر است:

۱۰۰۰۰ امور عمومی

۱۰۱۰۰ فصل قانونگذاری

۱۰۲۰۰ فصل اداره امور عمومی

۱۰۳۰۰ فصل امور قضایی

۱۰۴۰۰ فصل خدمات مالی، مدیریت و برنامه ریزی

۱۰۵۰۰ فصل پژوهش های اساسی

۲. طبقه بندی اقتصادی و عملیاتی در قالب هایی به صورت بخش ها، گروه ها، طبقات قالب بندی شده اند. بخش نشانگر اهداف عمده دولت است و گروه ها و طبقات ابزار فرعی تری هستند که دولت به واسطه آن به اهداف عمده خود نائل می شود. در بودجه ایران بخش گروه، طبقه به صورت امور، فصل، برنامه ظاهر می شود. برای مطالعه بیشتر رجوع شود به کتاب نظام نوین بودجه ریزی در ایران تألیف علیرضا فرزيب صص ۴۵، ۵۰.

۲۰۰۰۰ امور دفاعی و امنیتی

۲۰۱۰۰ فصل دفاع

۲۰۲۰۰ فصل نظم و امنیت عمومی

۳۰۰۰۰ امور اجتماعی و فرهنگی

۳۰۱۰۰ فصل آموزش

۳۰۲۰۰ فصل فرهنگ و هنر، رسانه های جمعی، گردشگری

۳۰۳۰۰ فصل بهداشت و سلامت

۳۰۴۰۰ فصل رفاه و تأمین اجتماعی

۳۰۵۰۰ فصل تربیت بدنی

۴۰۰۰۰ امور اقتصادی

۴۰۱۰۰ فصل کشاورزی و منابع طبیعی

۴۰۲۰۰ فصل منابع آب

۴۰۳۰۰ فصل صنعت و معدن

۴۰۴۰۰ فصل محیط زیست

۴۵۰۰ فصل بازرگانی و تعاون

۴۶۰۰ فصل انرژی

۴۰۷۰۰ فصل حمل و نقل

۴۰۸۰۰ فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات

۴۰۹۰۰ فصل مسکن، عمران شهری، روستایی و عشایری